

B. E. Baljon-Van Houten

Het portret

Het is een drukke, wat rommelige straat.

Er is een pakhuis, waar geregeld grote vrachtauto's komen voorrijden. Daarnaast een snoepwinkeltje met dozen zuurballen en veterdrop. Een bakkerij en een klein café.

Er wonen veel mensen in die straat en veel kinderen. Ze spelen hun spelletjes op de smalle stoep. Dat zijn de kleintjes. De groten hebben hun eigen speelterrein achter de huizen. Daar is een onbebouwd stukje grond met allerlei rommel. Kisten, oude vaten en autobanden. Je komt er door een smalle donkere steeg.

En op de hoek van die steeg staat het oude huis. De voorkant vreemd stil en leeg, midden in de drukke straat. De ramen zijn dichtgetimmerd met planken. Er zit geen verf meer op de deur en de bel is verroest. Je zou denken, dat daar al lang niemand meer woont. Maar de jongens uit de buurt weten wel beter!

Want als je door de steeg loopt, zie je links in de muur een poortje met een grote trekbel. En daaronder een bord met een naam: *J. de Man - kunstschilder*. Je zou er zó naar binnen kunnen gaan, want de poort staat op een kier. Kijk maar eens om een hoekje, dan kun je de achterkant van het huis zien. Dáár boven, bij dat grote raam, daar woont hij, de schilder. Helemaal alleen. Niemand uit de straat is er ooit binnen geweest. Wat of hij daar nu wel uitvoert, die verf-meneer?

Je kunt hem geregeld voorbij zien komen. Een grote forse man. Hij haalt zijn broodje bij de bakker en maakt een praatje met de mannen in het café. Soms vraagt hij een van de jongens om hem te helpen zijn spullen te dragen. Dat is een hele eer! Maar ze gaan beslist nooit verder mee dan de poort.

Ja, die poort met die bel! Dat is er nog eens een om lekker aan te trekken! Maar dat zal niemand in z'n hoofd halen. Zelfs Bertus niet. En dat zegt wat, want Bertus durft alles!

De schilder staat vaak te kijken achter zijn raam daar boven als de jongens op het landje aan 't spelen zijn. Hij heeft ze ook wel eens zien staan smoezen bij de bel! Hij moest er om lachen in z'n eentje. Toch jammer, dat ze nooit eens zo maar boven durven komen. Er zijn er een paar bij . . . Neem nou Keesje van de schoenmaker met z'n pretogen. Of Wim van de overkant met die eigenwijze wipneus. Ja, en Bertus! Lange slungel met spriethaar. En die ógen . . . Koude ogen met een boze rimpel ertussen. En een heel grote mond. Bertus, die zijn handen en voeten nooit thuis kan houden! De schrik van de buurt. De anderen zijn bang voor hem. Geen wonder, zoals hij laatst toch weer dat meisje met haar pop zat te sarren. Wat bezielt dat joch! Hij heeft er al menig pak rammel op zitten en onlangs kwam er een politieagent aan te pas. Maar hij schijnt zich nergens iets van aan te trekken. 'En tòch', denkt de schilder, 'ik wou dat ik die knul eens te pakken kreeg . . .'

Op een nacht in de kerstvakantie heeft het flink gesneeuwd. In de straat is de sneeuw al gauw een modderbrij geworden, maar op het landje achter de huizen is de pret in volle gang! Met man en macht zijn de jongens bezig aan een sneeuwwhut. Een gróte moet het worden, waar ze allemaal in kunnen. Het dak maken ze van wat planken. Opgewonden schetteren de stemmen door de lucht.

Wim is bezig een raam te maken. Voorzichtig, dat de sneeuw niet afbrokkelt . . .

Pàts! Een harde sneeuwbal slaat een stuk muur weg. Nijdig kijkt Wim op. 'Natuurlijk, dat is Bertus weer! Dat rotjoch . . .'

„Geménerd!“ schreeuwt Keesje. „Jij mag lekker toch niet in onze hut!“

„Rothut!“ schreeuwt Bertus terug. „Als je d'r een trap tegen geeft dondert-ie in mekaar!“

„Je láát 't!“ Keesjes stem slaat over van woede.

Bertus haalt zijn schouders op en draait zich om. „Maak je niet druk! Ik heb zelf een fòrt, daar achter die ouwe kisten! En kogels heb ik ook!“

Nieuwsgierig komen de jongens wat dichterbij.

„Nóú!“ roept Bertus. „Kom-es op als je durft!“

Waratje, daar suist de eerste sneeuwkogel van Bertus al door de lucht! Bliksemsnel bukt Keesje zich om ook een bal te maken . . . te laat. Een kogel van Bertus heeft hem geraakt. Wat is dát nu . . . Hij blijft in de sneeuw zitten, zijn hoofd in zijn handen. Er zit bloed aan zijn vingers . . . Dadelijk zijn de jongens er bij. Wat onhandig trekken ze Keesje overeind.

„Een steen,“ huilt hij, „d'r zat een stéén in, au!“

Op hetzelfde moment klinkt er een barse stem: „Hier jij! Staan blijven!“

Daar heb je de schilder! Ai, hij heeft Bertus stevig in zijn kraag gegrepen!

„Jij wou er stiekum vandoor gaan, mannetje . . . maar dat zal je niet glad zitten. Ik heb het wel gezien! Sneeuwballen maken met sténen . . . Laat eens kijken, Kees.

Nou, dat is aangekomen. Jongens, breng hem dadelijk naar huis.“

„En h́j dan, meneer?“ vraagt Wim en hij wijst op Bertus.

„Laat dat maar aan mij over,“ zegt de schilder. „Hij gaat met mij mee. Vooruit!“

Zo stommelt Bertus even later de trap op in het oude huis.

„Daar is de keuken,” zegt de schilder. „Trek die natte rommel uit en was het vuil van je handen. Als je klaar bent kun je bij me binnen komen.”

Bertus knippert met zijn ogen. „Nee - eh . . . ja meneer,” stottert hij.

Driftig strijkt hij een paar haarslierten naar achteren. Hij heeft een raar gevoel in zijn maag. Even staat hij voor de deur, dan raapt hij al zijn moed bij elkaar en gaat de kamer in.

Bij het grote raam zit de schilder achter een standaard, waar een vierkant doek op staat.

„Zo,” zegt hij, „ga daar maar zitten bij de kachel, dan kun je weer warm worden. Ik heb nog wat werk te doen.”

Bertus zit op het puntje van de stoel. Wat schichtig kijkt hij om zich heen. Overal schilderijen, wat een boel. Met een schuin oog kijkt hij dan naar de schilder . . . 'Deed-ie nu maar wat,' denkt Bertus, 'schelden, of een preek . . . of een pak slaag. Dan was ik ervan af. Maar dit . . . Wat wil-ie nou. Natuurlijk, nou heeft hij ook de pest aan me, net als de anderen.' Even schiet het door hem heen: 'Keesje . . . dat bloed.' Maar dan probeert hij gauw aan wat anders te denken.

En de schilder werkt maar door. Zo nu en dan kijkt hij Bertus even aan. Dan vraagt hij opeens: „Ben je bang, Bertus?”

Bertus knippert met zijn ogen. „Nee - eh . . . ja meneer,” stottert hij.

„Mmm,” zegt de schilder, „ik ook.” Dan is het weer stil.

„Weet je waarom, Bertus?”

„Om . . . om Keesje?”

„Nee,” zegt de schilder, „om jou.” Hij neemt een ander penseel en gaat verder: „Kijk, het gezicht van een mens is méér dan zo maar ogen, neus en mond. Je kunt er iets in lezen, als in een boek. Achter elk gezicht zit een verhaal. Ik heb vaak naar jou gekeken.”

„Nou, dat ik lelijk ben dat weet ik wel. Dat hoeft u me niet te vertellen. Ze hebben toch allemaal de pest aan me, altijd al . . . En stom ben ik ook en ik deug voor niets. Zó, nou weet u 't. Maar 't kan me geen pest schelen.” Met een boze rimpel tussen zijn ogen kijkt Bertus de schilder aan.

Maar die werkt rustig door. „Soms,” zegt hij peinzend, „soms zie je opeens hoe een gezicht er uit zou kunnen zien . . . als het er van binnen maar wat anders uitzag. Zèg, wat je daarnet zei, daar meen je niets van, hè? Het kan je wèl wat schelen, veel zelfs . . .”

Bertus schokt wat met zijn schouders. Maar hij zegt niets.

Hoe lang hij daar zo gezeten heeft in die stille kamer?

Dan legt de schilder zijn penseel neer. Hij steekt een pijp op en schuift zijn stoel achteruit.

„Bertus, kom eens hier.” Bertus schrikt op. Daar zul je 't hebben . . .

Aarzelend loopt hij naar het raam.

„Kijk,” zegt de schilder, „hier heb je nu zo'n gezicht. Het is nog lang niet klaar, maar je kunt wel zien hoe het wordt.”

Bertus kijkt naar het schilderij op de standaard . . . Hij krijgt een kleur als vuur en hij stamelt: „B-ben ik dat?”

„Wat vind je ervan?”

„Nou, mijn neus is het wel en die gekke oren en zo . . . maar eh, 't is toch anders. Ik weet niet . . . niet zo lelijk . . .”

„Toch ben je het, Bertus! Tenminste . . . je zou het kunnen zijn! Als je niet zo hard was en zo dwars. Als je met je handen eens iets anders deed dan slaan en grabbe-

len. Je kunt met je handen ook geven, jong! En je kunt er voorzichtig iets moois mee maken."

„Nee," zegt Bertus wild. „Hoe kan dat nou! U snapt 't niet. Niemand snapt 't. Alles gaat altijd verkeerd. En ik hoor nergens bij. Ze moeten me niet. En thuis . . . moet u m'n vader horen."

De schilder staat op en staart uit het raam. „Ze moeten mij niet," zegt hij zacht, „en Bertus, wat doe je dan? Je zet je kop helemaal dwars. Laat ze maar stikken! Je doet de gekste dingen. Wie bekommert zich erom? Je bent alleen. Maar dat doet pijn van binnen. Als ze jou niet willen, dan sla je erop, keihard. En als je iets moois ziet van een ander zou je dat 't liefst ook maar kapot maken. Zo verandert het portret van de echte Bertus steeds meer. Ophouden? Waarom? Er is niemand, die de echte Bertus meer kent. Dat denk je . . ." Hij draait zich om. Bertus staat met gebogen hoofd en plukt aan een losse draad in zijn trui. Even raakt de schilder zijn arm aan. „Toch is er Iemand, die jou wèl kent. Als Hij naar jou kijkt, dan ziet Hij dwars door die harde boze, eenzame Bertus heen altijd weer die andere, de èchte." Met een snelle blik vanuit zijn ooghoeken kijkt Bertus naar de man naast hem.

„Ja heus, jong, dat zeg ik niet zó maar! Want zie je, Hij houdt van jou . . ."

„Hè!" zegt Bertus. „Wie dan . . . waar? Hoe . . . hoe weet ú dat nou? Ik zie niks!" De schilder schiet even in de lach. „'t Lijkt wel of we dat spelletje doen 'Ik zie, ik zie wat jij niet ziet'. Maar in ernst, Bertus, dit is geen raadseltje. Eergisteren was het Kèrstfeest."

'Kerstfeest?' denkt Bertus. 'Daar heeft de meester op school van verteld . . .'

„Ja . . ." zegt de schilder zacht, „dàt is het . . . ik zie aan je ogen dat je begint te begrijpen wat ik bedoel. En er is nog heel veel méér . . . Maar kom, ik ga opruimen, 't is al zo laat! Een andere keer gaan we wel verder met je portret. Tenminste . . . als je nog eens terug wilt komen, want ik heb jou daar natuurlijk wel bij nodig!"

Als Bertus eindelijk weer buiten komt is het al helemaal donker geworden. Alleen daar boven door het grote raam straalt licht naar buiten. Wat is 't stil. 't Landje ligt verlaten. Iedereen is naar huis . . .

Opeens blijft Bertus staan, midden in de smalle donkere steeg . . . 'Daarginds, die sneeuwhut, de jongens, die stéén . . . zo is het allemaal begonnen. En de schilder, meneer de Man, die had alles gezien . . . Maar dáár heeft hij helemaal niets meer over gezegd. Gek! Hij heeft me niet uitgescholden. Ik mag nog eens terugkomen, dàt heeft'ie gezegd! En hij meent 't nog ook, dat kon ik zien! Zou dat . . . zou dat iets te maken hebben met wat hij zei . . . over dat Kerstfeest?

Ik ga 't hem eens vragen, dat durf ik best!

